

En utskrift från Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, 2014-03-07 10:47:25

Artikelns ursprungsadress: <http://www.dn.se/debatt/putins-agerande-kraver-ny-vastlig-karnvapendoktrin/>

”Putins agerande kräver ny västlig kärnvapendoktrin”

Publicerad 2014-03-04 00:05



Foto: Paul Hansen En kolonn med ryska militärfordon under förflyttning på Krim. Ryssland har en militärbas i den ukrainska halvöns största stad Sevastopol.

Viktig gränsdragning. Ingen törs tala om Rysslands kärnvapen, men dessa är grunden för Putins självsäkra agerande. USA och Nato bör formulera en modern kärnvapendoktrin, som ger besked om både när kärnvapen kan användas och vad som krävs för att undvika en sådan situation, skriver Bo Pellnäs.

Från 1950-talets slut pågick under drygt 25 år en intensiv diskussion i västvärlden om kärnvapnets betydelse och **hur man skulle kunna utnyttja dem som ett yttersta påtryckningsmedel och ändå undvika Harmagedon** där vår värld skulle förintas. Motsvarande diskussioner fördes i Sovjetunionen men i mer begränsade kretsar. Efter Sovjetunionens fall har den offentliga debatten om kärnvapnen alldeles tystnat. Inledningsvis därför att den långvariga och traumatiska kärnvapenbalansen med ens föreföll att ha förlorat sin betydelse i den värld där historien hade nått sin slutstation. Nu undviker politiker kärnvapenfrågan därför att den har blivit för komplicerad: det är svårt att förklara varför USA eller Ryssland vardera behöver tusentals kärnvapen i den värld, där man hävdar att det kalla kriget är slut. Det har blivit nästan omöjligt att beskriva ett politiskt scenario där insats av kärnvapen är tänkbar.

I ett skede när relationerna mellan USA och Ryssland allvarligt försämras börjar emellertid tystnaden kring kärnvapnets existens och deras eventuella användande att bli oroande. En ny generation politiker har trätt till, vilka kanske aldrig tvingats

att på djupet fundera över kärnvapnens roll i politiska och militära krissituationer. Det är även problematiskt att nya generationer medborgare inte förstår vidden av det hot som kärnvapnen fortsatt utgör. Om man skulle jämföra ett kärnvapenkrigs effekter med de konsekvenser miljöförändringarna i värsta fall kan medföra, är de senare relativt sett närmast oförargliga.

Det känns angeläget att lyfta upp kärnvapenfrågan därför att den fortfarande, trots den totala tystnaden, ändå utövar ett avgörande politiskt inflytande, inte minst på händelserna i Ukraina i dessa dagar. Även om ingen talar om kärnvapenmissilerna utgör de basen för den ryske presidenten Putins agerande och hans aggressiva framtoning. Det finns en rad skäl till att varken USA, Nato eller allra minst EU kan ingripa militärt för att försvara Ukrainas självständighet. **För USA saknar Ukraina sådan geopolitisk och ekonomisk betydelse som skulle kunna motivera en militär insats.** Nato har större behov av att agera för att stämma i den bäck som kan bli till en å som väller in över Moldavien och kanske de baltiska staterna, men organisationen kan inte agera utan stöd från USA och de europeiska stormakterna. EU saknar nödvändiga militära resurser och sannolikt även nödvändig politisk enighet.

Men i beslutsprocessens bakgrund finns de ryska kärnvapnen. Varje militär konfrontation med Ryssland skulle öppna den förfärande möjligheten av att kärnvapen i något skede skulle kunna sättas in, av hänsynslöshet eller av felbedömningar i ett hårt politiskt pokerspel. **Det är uppenbart att Ryssland är övertygat om att Ukraina inte kommer att föranleda västmakterna att ingripa militärt.** Så länge den övertygelsen finns behöver man heller aldrig kalkylera med risken att man passerar gränsen där hotet om en västlig kärnvapeninsats blir verklighet.

För varje nytt ostraffat schackdrag som Putin gör växer risken att de länder som var delar av Sovjetunionen alltmer uppfattas som fortfarande inlemmade i en rysk kärnvapenzon och därför blir alltmer osannolika för militära insatser från Nato. Detta innebär att vi står inför en rad svåra överväganden. **För det första borde USA och Nato formulera en modern kärnvapendoktrin, som sätter de gränser där beslut om kärnvapen användning kan komma ifråga,** men som också och framför allt svarar på frågan vad som krävs för att undvika att hamna i en sådan situation. I det svaret måste inrymmas en analys om vi kan tillåta utvecklingen i Ukraina att bli ett nytt München som ger Putin fria händer i hans uppenbara försök att inom Rysslands gränser vinna Sovjetunionen åter. Svarar vi nej på den frågan måste Nato och EU bygga två klara fundament. Först se till att militära medel finns gripbara för att säkerställa demokrati och frihet hos de stater som brutit sig ut från Sovjetunionen. Det är den försvarspolitiska delen av problemet. Tvekar vi om svaret är risken uppenbar att vi snart nog ställs inför samma fråga än en gång.

De utrikespolitiska och handelspolitiska åtgärder som bör vidtas är mer komplicerade. **Väst måste dra upp de gränser över vilka vi inte kommer att låta oss pressas tillbaka.** **Problemet med sådana deklamationer är deras trovärdighet.** En sådan kommer till syvende och sist att alltid behöva vila på att **tillräckliga militära resurser** finns tillgängliga och är **politiskt möjliga att använda.** Men då med stor eftertanke och på ett sätt som inte i onödan underlättar för rysk politisk propaganda att utmåla västvärlden som hotfull och aggressiv. Och i full insikt om att varje militärt speldrag öppnar för en konflikt där kärnvapnen alltid utgör den yttersta och omöjliga konsekvensen.

Detta förhållande leder till en för Nato, EU och inte minst vårt eget land högst besvärande slutsats. Väger vi samman risken för att Ryssland fortsatt driver en expansiv utrikespolitik med sannolikheten för att ett nytt kallt krig i modern tappning därmed återupplivas, blir resultatet att områden med militära och politiska säkerhetsunderskott kommer att utgöra alltmer oacceptabla riskzoner. Väpnade konflikter mellan Nato och Ryssland i kärnvapnens skugga är lika otänkbara i dag som på 1960-talet. Det innebär att den makt som först är på plats i ett krisområde med militära resurser får ett högst avgörande övertag. Motparten tvingas då överväga om en militär konflikt verkligen är värd risken. Även den som ser möjligheter att med ett överraskande anfall nå begränsade mål, måste kalkylera med stridsfältets alla friktioner, som gör att man snabbt kan förlora kontroll över utvecklingen och ställas inför det omöjliga valet att använda kärnvapen.

För övrigt anser jag att Gotland måste försvaras.

Bo Pellnäs, säkerhetspolitisk kommentator och före detta överste av första graden

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt.